

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра ботаніки

НАУКА І МЕТОДИКА

**Збірка наукових і методичних праць студентів,
аспірантів та викладачів**

Херсон – 2010

ББК 74Я5

М54

Рекомендовано до друку кафедрою ботаніки Херсонського державного університету (пр. №11 від 12.04.2010 р.) та Редакційною колегією збірки наукових і методичних праць «Наука і методика» (пр. №1 від 05.05.2010 р.).

Редакційна колегія:

Бойко М.Ф. – доктор біологічних наук, професор (відповідальний редактор)

Ходосовцев О.Є. – доктор біологічних наук, професор

Орлюк А.П. – доктор біологічних наук, професор

Мойсієнко І.І. – кандидат біологічних наук, доцент

Бойко Л.М. – кандидат філологічних наук, доцент

Карташова І.І. – кандидат педагогічних наук, доцент

Загороднюк Н.В. – асистент (відповідальний секретар)

М54 Наука і методика. Збірка наукових і методичних праць. (Відп. ред. М.Ф.Бойко).– Херсон: Айлант, 2010.– 48 с.

Адреса редколлегии: Украина, 71000, Херсон, вул. 40 років Жовтня, 27, к. 717. тел. (0552)-32-67-54 (194, ботаніка) E-mail: net@ukr.net

ISBN 978-966-630-004-4

© Кафедра ботаніки ХДУ, 2010

ЗМІСТ

Беляєва Т.В. Лінгво-дидактичні засади формування лексичної компетенції студентів, які навчаються за напрямом "Програмна інженерія", засобами рідної мови	4
Бойко Л.М. Формування іншомовної лексичної компетенції у студентів технічних навчальних закладів	7
Верещак К.А. Біологічна характеристика <i>Papaver somniferum</i>	11
Волинець Н.В. Мікологічна екскурсія на Нижньодніпровські піски	13
Гуран С.В. Лікарські рослини Миколаївської області	16
Загороднюк Н.В., Бойко М.Ф. Життєві форми мохоподібних Рівнинного Криму	19
Короленко А.А., Ходосовцев О.Є. Лишайник <i>Caloplaca arnoldii</i> (Wedd.) Zahlbr. ex Ginsb. на півдні України	25
Маковенко Л.О. Еколого-морфологічний аналіз лікарських рослин родини <i>Fabaceae</i> ок. с. Чернече Балтського р-ну Одеської обл.	27
Маковенко Л.О. Ігрові ситуації як засіб розвитку логічного мислення	29
Массалітіна Н. Запроектований Національний природний парк «Джарилгацький» в структурі Національної екомережі України	33
Мкртчян В. Екологічна характеристика раритетної фракції фауни екокоридору	35
Негруза І.О. Агарикові гриби околиць с. Малі Копані	37
Семенюк С.К., Янковий О.А. Методи польових досліджень мартинів Північного Причорномор'я	39
Скоруход Н.В., Ходосовцев О.Є. <i>Caloplaca ferrugineoides</i> H. Magn. – маловідомий лишайник з південно-східної Європи	41
Сукеник Н. Морфологічні особливості хвилівника звичайного в умовах Нижнього Придніпров'я	43
Федотова М.О., Ходосовцев О.Є. До вивчення <i>Xanthoria aureola</i> (Wedd.) Zahlbr. на півдні України	45

Більшість цих грибів є мікоризоутворювачами. Вони вступають в симбіоз з сосною (*Pinus*) та березою (*Betula*).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко М.Ф., Подгайний М.М. Червоний список Херсонської області: Рідкісні та зникаючі види рослин, грибів та тварин (2-е видання, перероблене та доповнене). – Херсон: «Терра», 2002. – 27 с.
2. Дудка И.А., Вассер С.П. Грибы: справочник миколога и грибника. – Киев: Наукова думка, 1987. – 535 с.
3. Зерова М.Я., Сосін П.Є., Боженко Г.Л. Визначник грибів України. Базидіоміцети. – К.: Наукова думка, 1979. – Т.5, Кн.2 – 566 с.
4. Леонтьев Д.В., Аулов В.О. Загальна мікологія. – Харків: Вид. група «Основа», 2007. – 228 с.
5. Природа Херсонської області. Фізико-географічний нарис (Відп. ред. М.Ф.Бойко). – Київ: Фітосоціоцентр, 1989. – 120 с.

В результате проведенных исследований установлено, что в окр. С. Малы Копани произрастает 21 вид агариковых грибов, представителей 12 родов 8 семейств.

Рекомендовано до друку кафедрою ботаніки Херсонського державного університету.

УДК 639.128

С.К. СЕМЕНЮК, О.А. ЯНКОВИЙ

МЕТОДИ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МАРТИНІВ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Після того, як сформульована мета дослідження, необхідно виділити адекватні методи і шляхи аналізу отриманих даних при виконанні роботи. Дуже рідко вдається провести завершений абсолютний (тотальний) облік виду в межах його ареалу, в межах конкретного місцеперебування або в межах охоронної території. Частіше за все такий тотальний облік неможливий, і необхідно виконувати вибіркові визначення. Такі вибіркові обліки завжди необхідні для встановлення зв'язку виду з місцем помешкання, для дослідження по багатьом видам одночасно і для дослідження біорізноманіття в цілому [1, 3].

Основна ідея вибірових обліків полягає в тому, що оскільки ми не можемо повністю врахувати всю популяцію або всіх птахів в угрупованні, ми проводимо вибіркові обліки та екстраполюємо отримані результати для отримання оцінок реальної чисельності популяції та різноманіття видів. Аналогічно можна проводити вибіркові обстеження місцепомешкань для того, щоб отримати

реальну картину про біотопічні вимоги видів. Проблема при проведенні будь-якого типу вибірових обліків полягає в тому, що при вибірових обстеженнях можуть виникати різного роду похибки. Наприклад, багато птахів більш рухливі і співають активніше рано вранці [2]. Розуміння причин похибок та їх відповідне врахування – одне з важливих завдань при організації польових робіт, яку ми врахували у своїх дослідженнях.

На активність і поведінку мартинів впливає багато факторів. В свою чергу, це визначає вірогідність реєстрації птахів дослідником. Серед найбільш важливих факторів, які ми враховували у своїй роботі – час доби, сезон року та загальні погодні умови.

В своїх польових дослідженнях ми використовували два методи ведення облікових робіт – точечні обліки та обліки на трансектах (на маршрутах) [2]. Перший метод передбачає переміщення дослідника по конкретним маркірованим точкам з підрахунком птахів протягом фіксованого періоду часу (5-10 хвилин), а потім переміщення в наступну точку обліку. В наших дослідженнях це були або окремі невеликі острови Чорноморського біосферного заповідника, або окремі ділянки по узбережжю великих островів.

При виконанні обліку на трансекті спостерігач переміщається постійно, записуючи всі реєстрації птахів по мірі переміщення по обліковому маршруту. В якості міжнародного стандарту методу лінійних трансект прийнята методика, розроблена в Фінляндії. Серед інших методів маршрутних обліків цей метод виділяється добрим математичним забезпеченням, що дає змогу вирахувати відносні щільності різних видів птахів. Такі обліки ми проводили на відповідних ділянках Кінбурнської коси.

Переваги та недоліки кожного з методів полягають у наступному.

Точечні обліки:

- дозволяють повністю сконцентруватися на реєстрації птахів і описанні помешкання;
- спостерігач має більше часу для визначення птахів;
- є більше шансів виявлення замаскованих та малорухливих птахів;
- метод дозволяє більш легко і детально реєструвати різноманітні аспекти біотопічних зв'язків птахів.

Маршрутні (трансектні) обліки:

- дозволяють дослідити великі площі за більш короткий період часу і визначити більшу кількість птахів;
- менш вірогідна повторна реєстрація одного й того ж птаха;
- ідеальні для обліку більш рухливих, більш помітних видів, а також тих птахів, які можуть бути легко зігнаними спостерігачем;
- помилки у визначенні віддалі знаходження мають менші наслідки в порівнянні з точечним обліком.

В своїх дослідженнях ми частіше користувалися методом точечного обліку, оскільки мартин сріблястий – колоніальний вид, а тому дуже зручно спостерігати одразу за всією колонією птахів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войстvensький М. А., Кістяківський О. Б. Визначник птахів УРСР. – 2-е вид. – К.: Рад. школа, 1962. – 371 с.
2. Колин Бибби, Маргін Джонс, Стьюарт Марсден. Исследования и учеты птиц. – Москва, 2000. – 186 с.
3. Фесенко Г.В., Бокотей А.А. Птахи фауни України. – Київ, 2002. – 411 с.

В статье рассмотрены основные методики полевых исследований сообществ птиц, в первую очередь методики маршрутного и точечного учетов, специальные методы учета отдельных видов и групп птиц.

Рекомендовано до друку кафедрою фізіології людини і тварин Херсонського державного університету.

УДК. 582.29

Н.В. СКОРОХОД, О.Є. ХОДОСОВЦЕВ

CALOPLACA FERRUGINEOIDES H. MAGN. – МАЛОВІДОМИЙ ЛИШАЙНИК З ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У південно-східній Європі на дрібних чагарничках (*Artemisia*, *Kochia*, *Thymus*), зростає низка мікролишайників, серед яких багато представників роду *Caloplaca*. Багато представників визначаються як *Caloplaca holocarpa* agg. Критико-систематичне дослідження зразків, зібраних в Україні та Росії, дозволили виявити маловідомий вид *Caloplaca ferrugineoides*, що був описаний Х. Магнуссоном з Китаю [2]. Нижче ми наводимо український діагноз, екологію та відмінності від близьких видів.

Матеріалами для даної роботи стали колекції ліхенологічного гербарію кафедри ботаніки Херсонського державного університету (КНЕР). Було проаналізовано близько 30 анатомо-морфологічних ознак лишайника. Параметри ознак статистично оброблені та надані їх середні значення, стандартні відхилення ($\pm 0,95$), мінімальні та максимальні екстремуми. Усі розміри подані як (min.–) $x \pm SD$ (–max.), де x = середні розміри, SD = відхилення від стандарту та min./max. = мінімальні та максимальні значення вимірів. Загальна кількість вимірів (n) подана в дужках.

Результати досліджень

Caloplaca ferrugineoides H. Magn., Lich. Central Asia, 2,52 (1944).

Type: China, China occidentalis: prov. Kansu, Yu-her-hung, on dry twigs of bush, 2680-2830 alt. m.s.l., 19 January 1932, Bohlin, 78 (d) (S- holotypus).

Слань накипна, непомітна, формує маленькі ареоли навколо апотецію. Ареоли (0,20-) $0,36 \pm 0,13$ (-0,6) мм завширшки ($n=10$). Підслань не розвивається. Коровий шар параплектенхіматозний, вкритий гіаліновим шаром (8,0-) $12,6 \pm 3,1$ (-18,0) мм заввишки ($n=10$), складається з

Науково-методичне видання

Збірка наукових і методичних праць

НАУКА І МЕТОДИКА

За зміст і оформлення статей відповідають їх автори.

ISBN 978-966-630-004-4

Технічний редактор – С.Г.Дудченко

Підписано до друку 27.05.2008 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. др. арк. 4,75. Наклад 100.

Віддруковано з готових оригінал-макетів у ТОВ “Айлант”
73000, Україна, м.Херсон, пров.Пугачова, 5/20.
Свідоцтво про реєстрацію ХС №1 від 20.08.2000 р.
Тел.: 26-67-22, 49-33-48.